

cunctis diebus coram me in Hierusalem». Et in quarto (1): «Noluit disperdere domum Juda propter David servum meum, sicut promiserat ei, ut daret illi lucernam et filiis ejus cunctis diebus». Et in libris Paralipomenon. Postremo non erit ignifer, id est, non erit ulla militaris ars, non arma, non virium robur in domo Esau. Nam πυρόφοροι in re militari olim dicti sunt, qui aciebus in procinctu stantibus et ad congregendum paratis, ipsas anteibant acies, altera manu lauri ramos, altera lampada paeferentes. Sed sequitur: **QUIA DOMINUS LOQUUTUS EST, quo docet quod praeditum mutari in diversum non posse.** Sequitur porro:

II.—Et haereditabunt ii qui ad Austum sunt montem Esau, et qui in campestribus Philisthiim et posidebunt regionem Ephraim et regionem Samariae et Benjamin possidebit Galaad.

Haec quidam qui Judaeorum Rabbinos, et eorum interpretandi humile genus oderunt, ita humiliiter interpretantur, Rabbinitates ut omnes hoc loco superent, certe ita se gerant, ut prae illis Rabbini sublimes, et magnorum arcanorum consci i videri possint. Nam cum nostri fere universi, haec partim per Apostolos gesta esse asserant, partim gerenda affirment per eos qui Apostolorum munus obeunt, cumque omnes Hebraeorum doctores ipsa rerum hic promissarum magnitudine admoniti, quoniam venisse Messiam negant, per eum quem frustra sperant venturum contendant implenda esse, Assamonaorum certe res gestas minores omnino fuisse fateantur quam ut promissorum istorum explere magnitudinem possint. Isti tamen in Assamonaies haerent, ex eorum factis hujus vaticinatiois veritatem exquirunt; iis quae gesserunt illi, hujus sui promissi Deum exoluisse fidem volunt. Itaque utriusque Josephi historiarum et eorum, qui de Machabaeis inscri-

(1) **IV Reg. cap. viii.**

buntur librorum omnes forulos excutiunt: quidquid Machabaei domi forisque bene unquam gesserunt, castella incensa, oppida expugnata, spolia direpta, excursiones omnes ac prope velitationes armorum minutissime colligunt, agri Judaeorum ditioni per eosdem additi passus fere numerant: unamque ex omnibus his summam efficiunt, promisis, ut arbitrantur ipsi, hujus vaticinationis aequalem, hoc est, humili repunt, et, ut Hieronymus scriptum reliquit, tamquam colubri terram comedunt. De quo etsi nos non nulla supra, tamen quo magis constet errare illos, age nunc pedem proprius conferamus cum ipsis. Numerant ordine Palaestinae regionis eas partes quas hic Abdias commemorat: et in singulis insistentes docent, conantur docere certe, in eis a Babylone reversos dominatos fuisse Judaeos. Ac de monte Esau, hoc est de Idumaea, quam venisse illi in potestatem Judaeorum volunt, supra satis responsum est. De Palaestinis autem, quod dicunt extare Ezechieliis vaticinium, quo praedicitur fore ut eorum regiones obtinerent reversi a Chaldaea Judaei, nimis certe falluntur. Non enim Ezechiel Palaestinos subjiciendos praedicit nominatim Judaeis, sed omnino delendos dicit. Quod autem delendi dicantur Palaestini, non ideo sequitur fore ut Assamonaei delerent illos, aut ut eos suae ditioni subjicerent. Potuit Nabuchodonosorus, potuerunt Chaldae, quod et fecerunt uti vaticinatus est Jeremias (1). Nam is poculum illud vino furoris plenum etiam Palaestinis bibendum porrexit: et aperte praedixit fore, ut ante restitutam Judaeis libertatem suorum peccatorum Palaestini poenas luerent vastati a Chaldaeis. In regione etiam Ephraim, et regione Samariae Judaeis asserenda simili in errore versantur. Nam quod constat Galilaeam possessam a Judaeis, et quod sortis Ephraim nonnullas urbes Machabaeis ducibus suprarunt, ut Josephus Gorionis scribit, decem tribubus attri-

(1) **Jere. xxv.**

butam terram universam in Machabaeorum venisse potestatem efficiunt falso, et ridicule. Primum enim Josephi Gorionis, cui omnes norunt in historia quanta sit habenda fides, illos movere authoritas non debuit. Deinde ut Galilaea, et Ephrainitarum sortis pars aliqua Machabaeorum cesserit imperio, qui quaeso sequitur decem tribuum sortem cessisse universam? Quamtula enim ejus sortis portio Galilaea fuit? Quod autem iidem dicunt e primo Machabaeorum libro liquere filios Israel totam Galaad recuprasse, id certe non liquet. Nam bellum intulisse Galaaditis, quod Judaeos qui apud ipsos versabantur per injuriam opprimerent, Machabaeus Judas scribitur, et eorum expugnasse urbes aliquot, et Judaeos qui in eis morabantur periculo liberatos in Judaeam reverti fecisse: redegissem autem eam regionem in suam potestatem, aut in ea dominatum ipsum esse, id nusquam scribitur (1). «Et congregavit, inquit, Judas universos Israelitas, qui erant in Galaaditide a minimo usque ad maximum et uxores eorum, et natos, et vasa, et exercitum magnum valde, ut venirent in terram Juda». Certe si Galaad parere sibi Machabaeus fecisset, tuto versari in ea Judaei possent. Itaque causa non esset, quare solum verterent, atque alio commigrarent Judaei. Sed aliud est Machabaeum Judam excursiōnem facere in Galaad, aliud eam subjecere ditioni suaē, quas istis res, sua ut somnia defendant, valde inconsidere confundunt. In Chananaeorum autem terra, et in tota illa ora et tractu maritimo, in quo urbes, Dor, Caesarea Palaestinae, Ptholemais, Tyrus, Sarepta, Sydon, cum eas isti urbes ab Assamonaeis bello captas, et suo imperio adjunctas adseverant, etiam falluntur. Nec enim si Machabaeus Judas, ut in libro primo Machabaeorum scribitur (2): Joppitarum et Jamitarum naves, atque portus incendit, et eos qui in navalibus erant ferro interemit, idcirco in pote-

(1) Lib. I, cap. v. (2) Lib. I, cap. v.

statem redegissem suam eas urbes, aut suo imperio dicendus est adjunxisse. Ultus ille quidem est Judaeorum quorundam caudem, quos Joppitae per dolum mari immerserunt, atque hactenus bello progressus, ut in portus illorum invaderet, non autem ut aut eas urbes caperet, aut captas praesidiis Judaeorum firmaret. Nec si Josephus Gorionis scribit Tyrum et Sydonem expugnatas fuisse ab Hyrcani filio Aristobulo, fides in eo illi magis habenda est, quam in eo quod de Gothis Hispania ab Annibale pulsis commemorat. Itaque tam vano scriptori qui fidunt, ii mihi, ut videtur, de sua aestimatione laborant parum. Idem etiam turpiter peccant, cum afirmant Judaeos quia post recuperatam libertatem in plerisque Palaestinae regionis urbibus habitaverint, ideo eas possedisse, aut haereditasse debere dici, ut Abdias scribit. Quasi nihil intersit utrum habites, an possideas locum aliquem. Aut quasi servi non una cum dominis habitent. Aut denique quasi fuerit ullus in orbe locus, quem non incoluerint Judaei. Dic ergo illos haereditasse orbem totum, quia in omni orbis loco pedem posuerunt. Non satis ergo est inhabitasse dici, sed dominatos esse docere est necesse, quod isti nunquam docebunt. Nam testimonia quae proferunt, ea pro nobis faciunt. Nam testificantur in Jammia, et in Joppe, et in Galaaditide Judaeos, qui erant, non solum rerum non potitos, sed ne aequo quidem jure cum reliquis usos civibus, nec cives fuisse, sed peregrinos. Nec Sophoniae de Palaestinis vaticinatio, quā dicit fore ut funiculus maris sit, funiculus ejus qui remanserit de domo Juda, id ullo modo confirmat. Primo quia non dicit fore ut Judaei a Chaldaea reversi in Palaestina dominantur, sed ut greges pascant in Palaestinae locis maritimis ii qui remanserint de domo Juda. Certe Chaldaeus, et Judaeos evertit, et Palaestinae maritimis locis paulo post vastitatem intulit, uti Jeremiae vaticinatio demonstrat: potuit ergo accidere ut ii Judaei, quos Chaldaeus in Judaea ad terram colendam voluit remanere, reliqua mul-

titudine in captivitatem abducta suos greges in Ascalonis atque Gazae vacuis habitatore locis paverint aliquando, quod futurum esse Sophonias praevidit. Deinde, quia ea vaticinatio, quod nemo prudens inficietur, tota figurata est. Idolorum enim cultores translate Palaestinos, atque Moabitas nominat, quemadmodum affirmat Hieronymus dicens (1). «Nunc ad septuaginta interpretes revertamur, cogamusque Judaeos qui tantum sequuntur historiam, exponere nobis, quando Moab et filii Amon facti sunt quasi Sodoma, et Gomorpha et quasi acervi salis, et desertae usque in aeternum? Debent monstrare sulphureas pluvias, vineas, terram in cineres, favillamque conversam, mare supra de puteis quondam salis, quod nunc mortuum dicitur, inundasse: quando eos diripuerint Judaei: quando residuae gentes Israelitiae possederint eos, aut quae indignatio Domini est pro blasphemia et contumeliis attenuare, et disperdere eos, non Moab, et Amon, sed universam terram, ut adorent eum singuli de loco suo omnes insulae gentium? quod magis pro beneficio tribuet blasphemantibus, ut ab errore redeant ad salutem. Quod si voluerint dicere post egressionem de Babylone has gentes populo Israel fuisse subiectas, primum autoritatem postulabimus scripturarum, unde hoc factum probent; deinde cum minime potuerint demonstrare, concedemus eis ex superfluo atque dicemus: Esto accidisse quod dicitis, quae justitia Dei esset blasphemasse avos, et exprobrasse atavos, et postea nepotibus redditum? Cum utique illa sententia, qua ante diebatur in lege, peccata patrum in filios in tertia, et in quarta generatione restitui, per Ezechiem soluta sit (2): Vivo ego dicit Dominus, nequaquam dicetur haec parabola, sed anima quae peccaverit ipsa morietur. Et simul animadverte parabolam esse quod dictum est: nec id sonare quod in superficie litterae proferunt. Quod si injus-

(1) Hier. in Soph. cap. ii. (2) Eze. xx.

tum est nepotibus reddere, quod deliquerint avi, quanto injustius pro stultitia Judaeorum hoc ipsum sperare in consumatione mundi fieri, quando non Christus eorum, ut putant, sed est venturus Antichristus. Sicubi enim arctati fuerint in historia, ut doceant completum esse quod dictum est, statim transiliunt ad futura Christi tempora, et omnia quae non possunt exponere, post multa saecula sibi reprobmittunt, et dicunt, et Moab, et filios Ammon, et Ægyptum, et Philisthiim, et Idumaeam, quae nunc insultant Judaeis, eo tempore puniendas. Interrogemus ergo eos, quare has potissimum gentes Deus puniat, et non totum orbem, in quo Judaei longe lateque dispersi sunt? Si enim meretur Moab corripi Judaeis insultans, et filii Ammon, et reliquae gentes in circuitu, quare Gallia non corripitur? quare Britannias in comminatione non ponit? cur Hispaniae ea poena alienae sunt? quam ob causam de Italia nihil dicitur? de Africa cur tacetur? Et ut semel dicam cum totus orbis Judaeos captivos teneat, quid solae gentes tantum commisere flagitii, quae in circuitu ejus sunt, ut solae potissimum non minentur». Haec Hieronymus. Quibus aperte docet Moabitarum a Sophonia et Palaestinorum nomina figurata esse usurpata, quae etsi proprie illae in Judaeos, tamen aequivalent in istos, qui hoc quidem in argumento deteriores sunt, et humiliores Judaeis. Sed referunt se tandem ad Hyrcanum Assamonaeum, et ad Herodem magnum, quos ut scribit Josephus (1), constat Judaeis imperitasse, et regni sui fines, circunvicinis aliquot devictis gentibus latius protulisse. Itaque inclinata jam acie hoc se praesidio firmant, ut mea opinio fert, parum firmo. Nam quod Hyrcanus adject imperio Judaeorum, id paucis post annis Pompejus illis detraxit, uti ex Josepho docuimus: Herodes autem magnus Idumaeus genere Assamonaeorum, regia et sacerdotali stirpe pene deleta, in regnum Judaeorum invasit, nec

(1) Lib. XIII, cap. XXIII.

vindex libertatis illorum fuit, sed oppressor reipublicae.
Quare in illum haec vaticinatio non cadit.

Nec enim de illo vere: ET ERIT DOMUS JACOB IGNIS, ET DOMUS JOSEPH FLAMMA, ET DOMUS ESAU STIPULA, ET SUCCEDENT IN EIS, ET DEVORABUNT EOS, ET NON ERUNT REliquiae domus Esau. Et rursus. ET HAEREDITABUNT II, QUI AD AUSTRUM SUNT MONTEM ESAU. Itemque. ET ASCENDENT SALVATORES IN MONTEM SION, JUDICARE MONTEM ESAU. Nam quo quaeso modo Herodes Sionitis salutem attulit, quibus calamitati fuit, utpote qui eos sibi, hoc est alienigenae contra ipsorum instituta atque mores servire coegerit? Aut quo pacto eo tempore montem Esau mons Sion judicabat, quando rex Idumaeos Sionem ditione premebat? Sed demus judicasse: demus quam late volunt, Iudeos Alexandri Hyrcani, et Herodis temporibus imperium protulisse: at quandiu id quaeso imperium penes illos fuit? Quae enim Hyrcani et Alexandri victoriis parta sunt, ea intra paucos annos Pompejus belli jure adempta pristinae libertati restituit. Herodis autem regnum ipso vita functo et Iudea in provinciam redacta imminutum fuit bona ex parte. Quid igitur attinet id jactare regnum, statim quod occidit, quod in ipso conatu cecidit, quod intra initia extinctum fuit? Sed do viguisse diutius, quaero: quam immunes Iudei vixerunt eo ipso tempore? quam sui juris? quam ab aliorum regum imperio liberi? nonne Asiae regibus, nonne Ægyptiis, nonne Romanis serviebant? tributa pendebant? Consulat qui volet Josephi historiarum libros, et Machabaeorum volumina, et Iudeorum reipublicae statum in eis descriptum ab eo tempore, quando Judas Machabaeus, sumptis armis, publicae libertatis vindex esse coepit, ad id usque tempus quando Romani everterunt Hierosolymas contempletur; oculis intuebitur Iudeos calamitatis habuisse plurimum, felicitatis parum, respirasse a miseriis nonnunquam, sed in easdem, aut etiam graviores paulo post incidisse: denique tales non fuisse quales futuros illos

esse vaticinatur Abdias. Nam hic ad votum cumulata felicissime omnia praedicit futura: illos autem nemo prudens rerum aestimator fuisse felices dixerit: laetas enim ac secundas illorum res, mox consequita tristia et luctuosa obscurabant. Nec solum illae res ista promissa non explebant, sed nec cum fortuna aliarum gentium, quae rerum unquam potitae sunt, ullo modo conferri poterant. Etenim quales illae aut quantulae ad Romanorum dominationem collatae? sed omitto Romanos; omitto Graecorum, Assyriorum, Chaldaeorum clarissima imperia: obscuriora, et minora confero. Athenienses in reliquos Graecos: Lacedaemonii in eosdem latius, quam Iudei sub Assamonaieis, et felicius regnarunt. At Abdias quid? ET ERIT, inquit, DOMINO REGNUM. Ergo id vos Domini regnum nominabitis, quo nullum fuit in terris neque tempore brevius, neque regionum spatiis angustius, quodque toties in fortunae tela et acerbissimas calamitates incurrit? Ecquid habet id regnum Deo dignum quod sit? quod cum isto nomine quadret? quod cum tantata Abdiae praedicatione conveniat? Pudet me caecitatis istorum, qui rem apud sacros vates clarissimam, Dei regnum quod sit, non intelligent. Nam certe vel haec una vox illos, ni sua nimis adamarent, in viam posset rectae interpretationis inducere. Nemo enim cui modo sit judicii aliquid, dubitet quin quod Daniel praedixit a Deo regnum suscitandum, oppressurum quod esset atque deleturum cuncta regna, ipsum semper mansurum, idem Abdias regnum nominet in hac suae praedictionis clausula dicens. ET ERIT DOMINO REGNUM. Quod proculdubio Christus Jesus divina sua virtute nobis regnum peperit, non Assamonaei constituerunt armis suis. Sed ad institutum nos referamus.

Dixerat per quos divulgandum erat Evangelium, et idolorum evertendus cultus, nunc praedicit quibus in locis evulgandum id esset, id est, praedicit quas orbis terrae partes possessuri sint verae religionis cultores, easque partes atque regiones nominatim recenset, dicens: ET HAE-

REDITABUNT II QUI AD AUSTRUM SUNT. Quae, quo melius intelligantur, est advertendum, Judaeam a Meridie habere Idumaeos, ab Occidente regiones Philistinorum, ab Ortu Galaad, ab Aquilone Samariam. Itaque ab his quatuor mundi plagis obsidebatur Judaea a gentibus sibi inimicis, id est, undequaque illam circumsedebant inimici sui. Nam Idumaei a Meridie, a Septemtrione Syri et Samaritae, ab Oriente Moabitae, et ad Occasu Philisthaei imminebant Judaeis. Quare Abdias his memorandis gentibus atque regionibus, quarum singulae obsidebant a sua mundi plaga Judaeos, vaticinatur futurum, ut Judaei fideles doctrina Evangelii in quatuor dominantur mundi cardinibus, et victricia fidei arma undequaque circumferant, quod et evenisse videmus. Nam primo disseminarunt doctrinam fidei in locis vicinis Judaeae, eorumque locorum incolas Evangelio ut obedirent fecerunt, et hoc est quod hic dicitur: ET HAEREDITABUNT, II QUI AD AUSTRUM, MONTEM ESAU, id est, Doctores et Evangelii praecones qui ad Austrum pergent, fidei Christianae subjicient montem Esau, id est, eos omnes qui ad eam mundi pertinent plagam. ET QUI IN CAMPESTRI-
BUS, id est, qui Occasum versus pergent. HAEREDITABUNT, id est subjicient sibi Philisthiim, id est, gentes eam incolentes orbis partem. ET POSSIDEBUNT REGIONEM EPHRAIM ET SAMARIAE, id est, iidem Doctores ab infidelitate convertent omnes homines Aquilonem versus. ET BENJAMIN POSSIDEBIT GALAAD, id est, mundi plagam Orientalem. Hac ergo divulgatione, et tamquam prima aggragatione et impressione Evangelii hostes, id est, infideles circumvicini vici sunt, sed eam alia sequuta est, quae in gentes magis remotas invasit. Nam postquam in Judaea, et in vicinis Judaeae locis Christum divulgaverunt Apostoli, et caeteri Evangelii Doctores iidem divisi a se invicem, et in varias mundi oras aliis alio dispersi, Evangelii nuntium attulerunt Asiae, et Europae prope universae, quae fuit altera divulgatio Evangelii, usque ad extremas orbis Romani

pertinens oras. Qua de divulgatione secunda est quod mox sequitur:

12.—Et transmigratio exercitus hujus filiorum Israel omnia loca Chananaeorum usque ad Sareptam.

Transmigrationem exercitus filiorum Israel vocat Apostolos et reliquos Israelitas fideles viros, qui a Domino in omnes terrarum oras missi sunt ad Evangelium divulgandum. Nam quoniam ad oras missi sunt magnis terrarum spatiis a sua ipsorum patria divisas, transmigrasse dicuntur, et eorum coetus transmigratio appellatur. Fuisse autem illos missos constat ex illo Marci (1): «Euntes in mundum universum praedicate Evangelium omni creaturae». Et apud Esaiam ex persona Domini dicitur (2): «mittam ex eis qui salvati fuerunt ad gentes in mari, in Africam et Lydiam..., et Graeciam et Italiam et ad insulas longe..., et annuntiabunt gloriam meam gentibus». Et in Actis Apostolorum fideles (3), quod eos Hierosolymis igne atque ferro persequerentur Judaei, caedesque quotidie fierent, Hierosolymis atque Judaea relictis in varias terrarum partes dispersi dicuntur fuisse. Haec ergo, inquit, transmigratione, hoc est, fideles Israelitae propter ea, quae diximus, in alias terras dispersi, et demigrantes: POSSIDEBUNT OMNIA LOCA CHANANAORUM. Quod nonnulli sic: OMNIA LOCA CHANANAORUM, id est, omnia ea loca ad quae se contulerunt Chananaei, quando eos Judaei e suis sedibus expulerunt, id est, orbem terrarum totum isti Israelitae et Judaei verae religioni subiectum in suam redigent potestatem. Nam qui haec dicunt, etiam tradunt Chananaeos armis Judaeorum territos, natali relicto solo, alias sedes sibi alius quoque possesse, perque omnia fere terrarum loca sparsos atque dissipatos fuisse. Alii nomen Chananaeorum hoc loco figurate

(1) Mar. xvi. (2) Esa. lxvi. (3) Act. viii.

accipiunt, pro idolorum cultoribus universis, quod sicut Chananaeos Judaei e patriis sedibus expulerant, sic idolorum cultores cesserunt Dei veri cultoribus. Alii id interpretantur sic: ET TRANSMIGRATIO EXERCITUS HUJUS, id est, Apostoli et fideles ea incolentes loca, quae quondam obtinuerunt Chananaei, ab iis, modo suis, antea Chananaeorum locis, per vim a Judaeis infidelibus pulsi, et alio demigrare coacti, simulque a Deo missi ad Evangelicae semen doctrinae late spargendum, pervenient Sareptam usque, id est, usque ad extremas orbis oras, ut statim dicemus. Cui certe expositioni multum favent Hebraica, in quibus ad verbum sic legimus: ET TRANSMIGRATIO EXERCITUS HUJUS FILIORUM ISRAEL, QUI CHANANAERUM, USQUE AD SAREPTAM. Qui Chananaeorum, inquit, id es, qui ea incolebant modo loca, quae olim tenuerunt Chananaei. Nec alio spectat Chaldaica paraphrasis, quae sic: TRANSMIGRATIO POPULI HUJUS FILIORUM ISRAEL, QUI SUNT IN TERRA CHANANAERUM USQUE AD SAREPTAM, scilicet pervenient. Duae porro dicuntur fuisse Sareptae, una in regione Sydoniorum, quae Sydoniorum Sarepta appellatur viduae illius foeminae quae Eliam Prophetam pavit munificentia nobilitata: altera in Gallia, ut Hebrei tradunt, provincia, et quo et Gallia ipsa Sarepta, hoc est, Sarphat, ab eis appellatur, de qua Sarepta est quod hic dicitur. Sareptae autem vocabulo συεδιονώς significatur Gallia tota, ad quam vaticinatur Abdias fore ut perveniat doctrina Evangelii, id est, ut perveniat usque ad orbis fines, quod a Judaea occsum versus tendentibus ultima occurrat Gallia Provincia. Et certe quando fideles Judaei metu infidelium Judaeorum coacti Hierosolymorum urbe cesserunt, Massiliam in Narbonensi Gallia delati sunt: Itaque Galliae Christum annuntiarunt. Ergo cum usque ad Galliam perventuros dicit Evangelii praecones, usque ad ultimas Occidentis oras, et ob id per synedochen ad ultimos totius orbis Romani limites vaticinatur perventuros. Sequitur autem.

13.—Et transmigratio Hierusalem quae in Bosphoro est
possidebit civitates Austri.

Omnem cursum divulgationis Evangelii tribus praecepue constare partibus, vel ex illa colligitur Christi parabola, quam Matthaeus de nuptiis retulit, et de vocatis ad nuptiale convivium. Nam ea tota tribus vocationibus constat, sive ter solum in ea, qui convivio interesse deberent, ut ad essent, invitati sunt, atque vocati. Primo enim vocati dicuntur ii, quibus jam antea per servos suos Triclinii magister fore ut vocarentur praedixerat. Secundo loco ii vocati sunt et in Triclinium introducti, quos per urbis vias atque plateas vagos, atque palantes iidem servi invenerunt. Tertio et ultimo loco, non vocati modo, sed ut in Triclinium etiam ingrederentur, et accumberent coacti sunt ii, qui extra urbem per agros vagabantur, quique ruri vitam degebant. Constat autem inter omnes ea parabola significantiam a Christo esse omnium hominum, non Judaeorum tantum, sed illorum etiam, qui quovis essent propagati patre, ad Ecclesiae accubitum, et ad Evangelii epulas vocationem et invitationem. Itaque quod primo vocati sunt, qui antea invitati fuisse dicuntur, quodque ii venire recusarunt vocati, eo manifeste monstratur, primo Evangelium divulgatum fuisse Judaeis, quibus antea tam saepe pollicitus fuerat Deus fore ut invitarentur, Judaeos autem quamvis invitatos, atque vocatos, tamen non induxisse animum, ut fidei Christi assensum praebere vellent. Quod autem postea vocati sunt, qui versabantur in viis, eos significatum est fore ut Evangelium relictis, qui ipsum respuebant Judaeis, divulgaretur omnibus iis gentibus, quae intra urbem, hoc est, intra orbem Romanum degebant. Quod vero demum itum est extra urbem, et omnes qui ruri erant vi in Triclinium immissi sunt, eo declaravit Christus futurum, ut ultimum inmissi sunt,